

سازمان جهاد کشاورزی استان اصفهان
مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان خمینی شهر

برداشت شب بوی شاخه بریده در زمانی است که یک دوم تا دو سوم گلچه‌ها باز شوند. **لازم به ذکر است که گل‌های شب بو از پایین به سمت بالا به مرور باز می‌شوند.** دمای مناسب انبار برای نگهداری گل شاخه بریده ۲ تا ۵ درجه سانتی‌گراد است. در صورت نگهداری در محل تاریک و خنک، عطر گیاه از بین خواهد رفت، اما به هر حال نباید در معرض نور مستقیم نیز قرار گیرد. برای جلوگیری از خم شدن ساقه گل‌های بریده، ساقه‌ها به صورت عمودی حمل می‌شوند.

بیماری‌ها و آفات شب بو

- سفیدک داخلی (دروغی) شب بو
- زنگ شب بو
- بوته میبری
- شته
- شب پره پشت الماسی یا بید کلم

خواص درمانی و کاربردهای صنعتی

دانه‌های شب بو دارویی ادرارآور، خلط‌آور، محرک، اشتهاآور و مقوی است و در درمان سرطان نیز استفاده می‌شود. مخلوط آن با انگور به عنوان پادزهر نیش سمی کاربرد دارد.

متن فنی :

مریم تاتاری و سید مجتبی مدرس هاشمی

به ترتیب عضو هیات علمی و محقق مرکز تحقیقات
و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان اصفهان

در کشت زمینی بذریاشی در زمین انجام می‌شود. بذرها نباید در معرض نور مستقیم خورشید باشند، به همین دلیل با پارچه توری پوشانده می‌شوند تا در هوای خنک‌تری جوانه بزنند. در این حالت آبیاری به صورت نم پاشی و سه تا چهار بار در طول روز انجام می‌شود. با ۲ تا ۴ برگی شدن نشاها، دفعات آبیاری کمتر می‌گردد. ۳۰ تا ۳۵ روز پس از کشت بذر، اولین نشاکاری انجام می‌شود و نشاها به گلدان‌های کوچک استکانی منتقل می‌شوند. با محکم تر شدن بافت گیاه، آبیاری به روزی یک‌بار کاهش یافته و پارچه توری برداشته می‌شود. مشابه روش کشت در گلدان، اواخر شهریور ماه تا مهرماه نشاکاری دوم و انتقال به گلدان‌های سفالی انجام می‌شود.

شب بوی شاخه بریده

برای داشتن گل بریده از ارقام پابلند، پرپر و تک ساقه استفاده می‌شود. با توجه به اینکه گل شاخه بریده در شرایط کنترل شده گلخانه تولید می‌شود، بدین منظور می‌توان بسته به زمان مصرف زمان گل‌دهی را تنظیم کرد. کشت بذر در زمین و با فواصل ۱۰ تا ۲۰ سانتی متر انجام و برای تقویت بوته، برگ‌های پایینی حذف می‌شوند. برای القای جوانه گل و زود رس کردن از گلخانه سرد با دمای ۱۰ درجه سانتی‌گراد استفاده می‌شود. پس از تشکیل جوانه گل و به منظور افزایش طول ساقه، دمای گلخانه را بالاتر می‌برند.

این شب بوها از نظر گل‌دهی به چهار دسته تقسیم می‌شوند:

- ۱- **انواع بهاره:** این نوع از شب بوها در آذر ماه کشت می‌شوند و بعد از ۱۷ هفته به گل می‌روند.
- ۲- **انواع بهاره:** این شب بوها نیز بهاره هستند، اما کاشت آن‌ها در بهمن تا اسفند انجام می‌شود و پس از ۱۴ هفته به گل خواهند رفت.
- ۳- **انواع تابستانه:** اردیبهشت تا تیر ماه کشت شده و بعد از ۸ تا ۱۱ هفته به گل می‌روند.
- ۴- **انواع پاییزه:** از مرداد تا مهرماه کشت شده و پس از ۹ تا ۱۴ هفته به گل خواهند رفت.

مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی

در سال‌های اخیر اهمیت شب بو به عنوان یک گیاه زینتی به دلیل طیف متنوع رنگ، فرم و عطر آن به طور چشم گیری افزایش یافته است. تولید این گل زینتی در استان اصفهان سابقه ۴۰ ساله دارد. این استان با تولید حدود ۴۰ درصد گل شب بو رتبه نخست تولید این گل را در کشور دارا می‌باشد. ۲۸۰ تولیدکننده در شهرستان‌های خمینی شهر، فلاورجان، اصفهان و نجف آباد در زمینه تولید گل شب بو و سایر گل‌های نشایی فعالیت می‌کنند. **شهرستان خمینی شهر با تولید سالیانه بیش از ۱۰ میلیون گل glandani، عمده تولیدکننده شب بو در استان اصفهان است.** بیش از ۷۰ درصد از گل‌های شب بوی تولیدی شهرستان خمینی شهر به استان‌های مختلف کشور صادر می‌شود. استان‌های خراسان، فارس، تهران، بوشهر و مرکزی از مشتریان شب بوی مرغوب خمینی شهر هستند.

ارقام شب بو

سه جنس گیاهی در ایران به نام شب بو معروف است که هر سه جنس متعلق به خانواده چلیپانیان هستند. این سه جنس عبارتند از:

۱- **شب بوی معمولی:** گیاهی دو ساله است که به صورت یکساله مقاوم به سرما کشت و کار می‌شود. شب بو دارای گل‌های معطر کم‌پر و یا پرپر با گل آذین خوشه انتهایی است. گیاه glandani بسیار مناسبی است که به دلیل مقاومت بالا در مقابل سرما یکی از بهترین گزینه‌ها برای فصل زمستان و بهار بوده و به عنوان گل بریده نیز کاربرد دارد. این گیاه در زمان‌های مختلفی گل می‌دهد، اما در کشور ما گل‌دهی آن برای اواخر اسفند ماه تنظیم می‌شود. شب بو در رنگ‌های متنوع صورتی، قرمز لاکه، ارغوانی، بنفش، زرد، یاسی، سفید، قرمز، گلی و آجری و دیگر رنگ‌های حد واسط دیده می‌شود. همچنین گل‌های این گونه عطر بسیار قوی داشته و فضا را معطر می‌کنند.

۲- **شب بوی خیری**

۳- **شب بوی ویرجینیا (مروارید شیراز):** گل‌های این نوع شب بو در شب باز و در روز بسته می‌شوند. این جنس شب بو دارای خوشه‌های کم گل با گل‌های کم‌پر، به رنگ بنفش کم‌رنگ بوده و به هنگام شب بسیار معطر است. ارتفاع آن به ۳۰ تا ۴۵ سانتی متر می‌رسد.

به طور کلی شب بوها دارای انواع یکساله و چندساله هستند که عمدتاً به صورت یکساله یا دوساله مورد کشت و کار قرار می‌گیرند.

مشخصات گیاه شناسی

شب بوها از نظر ارتفاع ارقام متنوعی دارند. ارتفاع ارقام پاکوتاه ۱۵ تا ۲۰ سانتی متر است که به آن‌ها **شب بوی مجلسی** می‌گویند. ارقام متوسط و یا پابلند به ارتفاع ۶۰ تا ۹۰ سانتی متر می‌رسند، برگ‌ها باریک، بیضوی تا نيزه‌ای شکل به طول ۳ تا ۸ سانتی متر، که در حالت معمول با موم سفید رنگی پوشیده شده است. از نظر منشعب شدن ساقه نیز برخی ارقام تک ساقه‌ای بوده، ولی برخی دیگر از نزدیک زمین منشعب می‌شوند. میوه آن خورجین، با گل‌های کم‌پر و دارای چهار گلبرگ که به صورت صلیب قرار گرفته‌اند. در این شب بوها چهار پرچم وجود دارد و مادگی دارای ۳۰ تا ۶۰ تخمک است.

در انواع شب بوی پرپر پرچم‌ها به گلبرگ تبدیل شده‌اند، به طوری که گل‌های پرپر دارای ۴۰ تا ۷۰ گلبرگ بوده و نر عقیم و ماده عقیم هستند و تولید بذری نمی‌کنند. شب بوی پرپر بازارپسندی بیش تری داشته و عمر glandani آن به دلیل نداشتن پرچم و مادگی بیش تر است. براساس میزان تولید گل‌های کم‌پر، گیاه شب بو دارای انواع زیر است:

- شب بوی کم‌پر که فقط گل‌های کم‌پر تولید می‌کند.

- شب بوهای پرپر که به علت عقیمی کامل، یعنی نداشتن اندام‌های جنسی نر و ماده قادر به تولید بذری نیستند و اندام‌های جنسی آن‌ها به گلبرگ تبدیل شده است. این شب بوها معمولاً تک شاخه هستند.

سازگاری

به منظور دست‌یابی به گل‌دهی مطلوب، شب بو باید در خاک نسبتاً حاصلخیز و مرطوب با اسیدیته خنثی تا کمی قلیایی (اسیدیته بین ۵/۷ تا ۶) به همراه زهکشی مناسب کاشته شود. گلخانه‌داران خاک زراعی را با لجن فاضلابی مخلوط کرده و اقدام به کشت می‌کنند. این گیاه به کمبود پتاسیم حساس است. در شرایط کمبود پتاسیم حاشیه برگ‌های مسن علائم سوختگی از خود نشان می‌دهد. شب بو دمای زیاد را تحمل نکرده و در کاشت آن‌ها باید به شرایط آب و هوایی منطقه و فراهم بودن دمای مورد نیاز توجه کرد. با گرم شدن هوا رشد آن به مقدار زیادی کند می‌شود و گرمای زیاد باعث از بین رفتن گیاه می‌شود. این گیاه نسبت به سرما نیمه مقاوم بوده و تا دمای ۵- درجه سانتی گراد را به خوبی تحمل می‌کند. **اگر این گیاه در هنگام رشد و قبل از گل‌دهی به مدت بیش از شش ساعت در هر روز در دمای بالاتر از ۱۸ درجه سانتی گراد قرار گیرد، به گل نخواهد نشست. بهترین دمای شب بو برای گل‌دهی ۲ تا ۴ درجه سانتی گراد است.**

پرورش شب بوی glandani

شب بو با بذری تکثیر می‌شود. بسته به زمان و محل کشت بذری می‌توان در هر فصلی از سال این گیاه را به گل نشانند، ولی زمان گل‌دهی معمول آن در ایران در اواخر اسفند است، به طوری که به آن **گل نوروزی** نیز گفته می‌شود. در صورتی که گل‌دهی در فروردین ماه اتفاق بیفتد، گلخانه دار با زیان سنگینی مواجه می‌شود. **بهترین زمان تنظیم گل‌دهی از ۲۰ اسفند تا قبل از تحویل سال جدید می‌باشد.** به منظور پرورش شب بو در glandani، بذری ارقام پرپر از اواخر تیر ماه تا اوایل مرداد ماه کشت می‌شوند. دوره جوانه‌زنی این بذری در دمای ۱۸ درجه سانتی گراد، ۲ تا ۴ هفته به طول می‌انجامد. کشت بذرها در glandani یا در زمین قابل انجام است.

در کشت glandani، بذرها به صورت ۷ تا ۸ کپه در glandani‌های سفالی به عمق نیم سانتی متر کشت می‌شوند. در هر کپه ۱۰ تا ۱۲ بذری کشت می‌شود. انتقال نشاها به glandani سفالی دیگر در اواخر شهریور تا مهرماه انجام می‌گیرد. نشا کردن دیر هنگام ریسک عدم تنظیم گل‌دهی را بالا می‌برد. نشاهای منتقل شده پس از گذراندن دوره سرما در اواخر سال به گل می‌روند.